

Előretolt helyőrség

IRODALMI-KULTURÁLIS MELLÉKLET

málna, méz

és áfonya

a legszebb vers

egy ózsuta

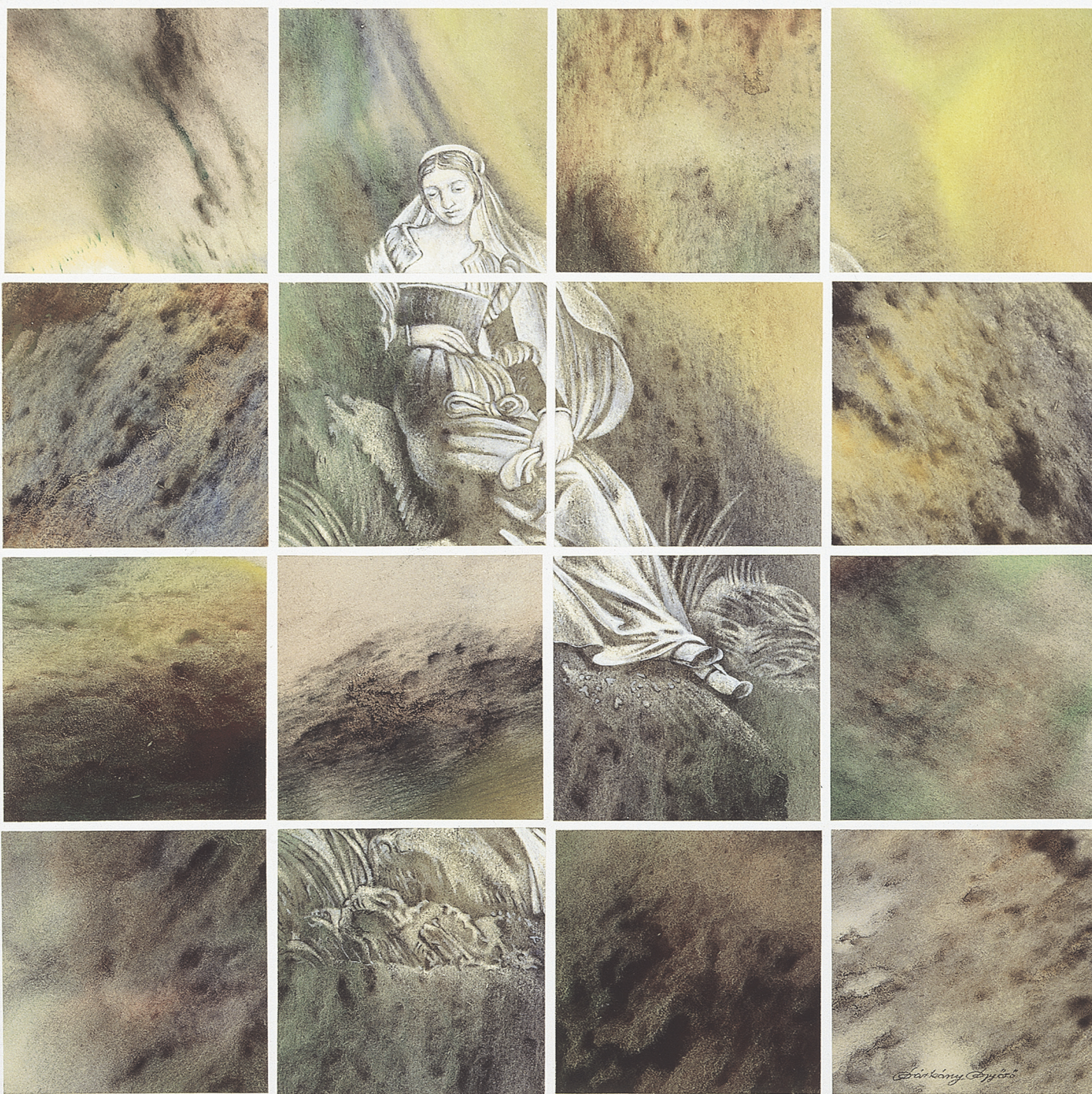
2020. július 25.

IV. évfolyam 30. szám

4 Fehér Csenge
novellái

6 Szilágyi Diána
az érzékenyítő
mesekönyvekről

7 Elindult
a felvidéki
Előretolt Helyőrség

Változat II. (papír, vegyes technika, 40 × 40 cm, 1992)

szempont

Regéc, a jó példa

A várrekonstrukciókról szólva két-féle emberrel találkoztam: az egyik ujjong, hogy épül-szépül az ország, a másik dohog, hogy művi és hazug a romok helyén emelt vár. Nehéz igazságot tenni, mert mindkét csoport tud érveket sorakoztatni.

Egyszeri látogatóként viszont lehet lelkesedni, hogy itt, e csodás tájban pompás vár magasodik, bent pedig valóságos időutazás vár – aztán néha alábbhagy az emelkedett hangulat, ha már a kisiskolás is fanyalogva jegyzi meg, hogy ez nem is régi kő, hogy ebben a várban is ugyanaz van, mint máshol: sok-sok

szöveg a vártörténetről, alaprajzok, térképek, archív fotók a felújításról, néhány esetlen próbálkozás arra, hogy bemutassák az egykori lakók életét, ilyenkor bukkannak fel egy-egy teremben a „halott színű emberek” – ahogy az egyik mellettünk elhaladó gyerek figyelmeztetett a panoptikum viaszbábuinak otrombaságára. Persze jó példák is vannak, biztatjuk magunkat, miközben az itteni ajándékboltban bogarásznak a gyerekek ugyanolyan fajtákok között, amilyeneket tavaly egy másik várban már zsákmányoltak.

De épp az ilyen felemás élmények miatt lesz emlékezetes, ha egy újabb várlátogatás nemcsak a szép kilátás élményével kecsegtet, hanem jó kiállítások, érdekesen tálalt tartalom és nem regénynyi szöveget tartalmazó pannórengeteg fogadja az érdeklődőket. Mert ilyenkor látszik igazán, mekkora tétje van a várak megújulásának, hogy valóban kedvelt turisztikai célponttá válhat egy-egy felújított építmény.

A regéci vár – befejezetlensége ellenére – egyike a jó példának: az első ütemben elkészültek a digitális rekonstrukciók, a faluban

látogatóközpont épült, a vár mellett fogadóépület, részlegesen rekonstruálták és konzerválták a felső vár épületeit, és újraépítették a tornyát, ahol most interaktív paneleken és animációk segítségével hadtörténeti érdekességeket tudhat meg a látogató, de a tárlókban korabeli fegyvereket, lövedékeket is láthatunk.

Akit a hadtörténet érdekel, bogarászhatja a pannókon olvasható szakszerű összefoglalókat a tüzeresség szerepéről a 17. századi ostromtechnikában, a lövegek fejlődéstörténetéről vagy a bástyás várépítési rendszerek jellemzőiről. De akit

inkább a várbeli élet érdekel, a 17. századi udvari rendtartásról is tájékozódhat, például megtudhatjuk, hogy nemcsak a szakács érdeme egy-egy lakoma sikere, hanem sok múlik az asztalnok, az ételfogók, a pohárnok és az inniadó rátermettségén is. A vár irányítása a várnagy, udvarbíró, a kulcsáron és a számtartón múlt, a főúr közvetlen környezetét jelentő udvari emberek előljárója pedig az udvarmester volt, de a női udvartartást (ide tartoztak a szolgálók, varróleányok és az udvarban nevelkedő kisasszonyok) a vénasszony vezette.

Bonczidai Éva

vezérvers

Vári Fábrián László

Egy vérből

Babitsra hangolva

Hercegnő, lásd, lassan itt a tavasz,
s nem mozdul drága vénuszod vére.
Ki pezsdíthetné, most csupa panasz:
a szerelem angyalát baleset érte.
Szárnya romokban, kék szeme zárva,
zúzott tüdeje vért hörög folyton,
mellére kiül, borong a lélek,
nem érzi magát a tört testben otthon.

Esküszöm, mindent megteszek érte!
Megjönnek mindjárt a mentő drónok,
s éhező öled kincses kagylóját
nyitogathatják majd zsongító csókok.
E reménynek beint a diagnózis:
néhány hét, hónap... míg ember lesz újra.
de mi legyen már a szép szerelemmel?
Pendítetlen nem maradhat húrja.

Kerülget, simogat egy délceg szellő,
melled bimbaja szinte szétszattan,
de zöldről tilosra vált a szemed,
s a gavallér odébb áll máris riadtan.
A nap is cirógat, becézi bőröd,
ám egy lomb féltőn ernyőjét bontja.
Szépséged láttán csak sírni lehet:
a májusi felhő rád könnyeit ontja.
A tisztáson át egy ózbak iramlík,
de szagodra kapva megtorpan menten.
Álomszép sutája te leszel, Írisz,
csak ne iszonyodj, ó, drága szép szentem.
Alkalmazkodj inkább. Állj négykézlábra,
szemeid zárd be, s hadd essék bármi.
Szerelem s csoda – egy vérből valók,
s az őz – tán az elátkozott királyfi.

szerkesztőségi terepasztal

A TÁNCDALÉNEKESEK ÚTRA KELNEK

Az ember azt hinné, akkor záródik le végleg a gyerekkor, amikor a szülei meghalnak. Csak mostanság kezdek gyanakodni arra, hogy valójában akkor, amikor a szülei kedvencei is ki-kilépegetnek az élők sorából, s egyre többjük után sötétül el pár másodpercre a televízió képernyője. A gyerekkor sztárjai, akik beénekeltek a zimankós téli estéket olajkályha-lobogású szűk szobákban, s akiknek dalaira a kerti multságokon úgy pördültek a kirúszozott többgyerekes anyu-

kák szoknyái, mintha még mindig az első bálon ropnák a tulajdonosaik, s a pálinkalehető, kopaszodó apukák is úgy figuráltak ezekre a slágerekre, s úgy duruzsolták őket családott asszonyaik fülébe, mintha most akarnának bevágódni és elrabolni választottjuk szívét.

„Ez a dal az a dal, ami bárhova futsz, utolér” – recsegettem még sokáig én is egy régi bakelitet értetlenül pislogó lányoknak igyekezőn imponálni. S bár unokabátyám és kisebbik nővérem révén idővel

én is rockrajongóvá váltam, mint minden kiskamasz annak idején, hosszú haját is növesztettem, amit kertkocsmák koncertjein ráztam műanyag söröspoharat szorongatva – de ezeket a szépelgő örökzöldeket sem tudta kilúgozni belőlem semmilyen fordulat, csalódás, tragédia. Talán mert amikor meghallom őket, anyám szeme jut eszembe rólok, a folyton ábrándozó, messzibe révedő tekintet, amit nagy sóhajok láthatatlan felhői repítenek ismeretlen távolokba. Vagy rongylábú,

mackónadrágos apám, ahogy a farksebéből kikandikáló fésűt figyelem, mikor landol a lugas fűcsomói közt a tánc hevében egyre megmosolyogtatóbb bakugrások miatt.

A táncdalénekesek útra kelnek, s egy korszak zárul le velük, amelynek a végét még én is elcsíphettem. Dudorásszák közben, füttyörészik slágereiket a szemközti dombról megnyíló fényes kis úton, s én a teraszomról figyelem keserűn, mint füstölög el a gyerekkorom, mintha csak rózsát égetnének lent a völgy-

ben. A dalok azért itt maradnak a fülemben, dúdolgom őket én is, még a lányom is táncol velem rájuk, ha olykor egy-egy éjszakába nyúló családi bulin előkerülnek. Mert előkerülnek. Addig-addig poharazgatunk ebéd után, hogy a bugi talpra ugraszt mindnyájunkat növéreimtől a legapróbb csemetéig, s úgy ropjuk itt a dombok alján, mint szüleink annak idején külvárosi művelődési házak termeiben vagy a régi ház udvarán, amelynek kapuját ma már idegen kutya őrzi.

Szentmártoni János

tárca

HULLÁMVÖLGYBEN

A felnőtté cseperedett gyerekek önállósodásával, „kirepülésével” kezdődött az egész.

A családi élet megváltozása legérzékenyebben a családfőt érintette. Fiai elköltözésekor üresség kerítette hatalmába, a feleslegesség érzésétől mogorva lett, ingerlékeny, kötözködő.

Az asszony magányos volt és hallgatag. Kevés dicséretben volt része, annál több korholásban, férje szerint ugyanis gyakorlatilag semmit sem tudott jól csinálni. Ha bevásárolt: „Vehetél volna lábtörölt is!” Ha főzött: „Miért nem tettél bele több borsot?” A gonoszok megjegyzéseket, a folytonos kioktatást egy idő után úgy megszokta, mintha megérdemelte volna. Leginkább az bántotta, hogy nem lehet ön-maga. Álarcot volt kénytelen viselni, amit csak nagy ritkán vethetett le magáról, s ha olykor megszabadult tőle, az sem rajta, hanem férjura kénye-kedvének múltott, aki időnként szeretett kegyet gyakorolni. Ilyenkor koncertre vagy kirándulni „vitte” feleségét, de görcsösen ragaszkodott ahhoz, hogy a program időpontját ő maga határozza meg.

Az asszonynak jóformán csak munkába menet és jövet volt nyugta. Nem autóval, metróval, villamossal, hanem gyalogosan közlekedett, hogy minél többet mozogjon, tovább lehessen levegőn. Falusi lány volt, hiányzott neki a természet. A lehető legrövidebb úton ment, de nem sietett. Olykor lelassította lépteit, hogy megcsodálhassa a várost, ahova több mint két évtizeddel ezelőtt, házasságkötésekor költözött, s amit még mindig nem ismert igazán. Útközben felfedezett szobrot, parkrészt, nyíló virágot, templomot, cirádás erkélyt, madárfészket; olyan teremtés volt, aki az aszfalton is megtalálja a szépet.

A sorozatos szemrehányások elől a maga külön, titkos világába menekült. A nyelvtanulás volt a hobbi, úgy ragadt rá bármilyen idegen nyelv, mint borzas, bozontos kutya a bogáncs. Régebben idegenvezető szeretett volna lenni, de belátta, hogy ahhoz úgy kellene ismernie a fővárost, ahol éltek, mint a tenyerét. Férjeura akkorra már valóságos sportot űzött abból, hogy minden ok nélkül froclizza. Ha nem talált más kivételalót, átrendezte a mosogatógépbe tett edényeket. Átprogramozta a mosást. A ruhákat saját elképzelése szerint újra kitergette. A törölgetőkendőket kisselejtezte, a kamrában pedig úgy csinált rendet, hogy utána sem lehetett megtalálni.

Mondom, az asszony az idegennyelv-tanulásban lelte egyetlen örömét. Vizsgát egyik nyelvből sem tett, de „magában” folyékonyan beszélt oroszul, németül, angolul, olaszul, most éppen a spanyol nyelvel ismerkedett. Szerette a szépirodalmat. A

könyvet először mindig elolvasta magyarul, aztán megszerezte németül, angolul, s ha föllelhető volt, oroszul, olaszul is, hogy el ne felejtse a tanultakat. Az idegen nyelveket „élőben” úgy gyakorolta, hogy férjura kellemetlenkedő, rosszálló megjegyzéseit magában olaszra, oroszra, angolra vagy németre fordította, ezzel enyhített a szenvedésén.

Sejtette azért, hogy valami más is lehet a háttérben. Talán egy másik nő. Semmi bizonyosat nem tudott, nem is akart tudni, bele sem mert gondolni, inkább a spanyol gyakorlására összpontosította minden figyelmét. Az idegen nyelvekben még sosem csalódott.

Így alakult, hogy mindkettőjüknek megvolt a saját mániája. Férjének az, hogy őt szapult, neki meg az, hogy a fejére olvasott hibákat – valóságos bűnlajstroma volt már – gondolatban gördülékenyen fordította más nyelvekre. Előfordult persze, hogy a rágalmak hevében önkéntelenül „kikattant”. Ilyenkor kizökönt a fordításból is, de azonnal át tudott váltani németből angolba, angolból olaszba, olaszból oroszba vagy fordítva.

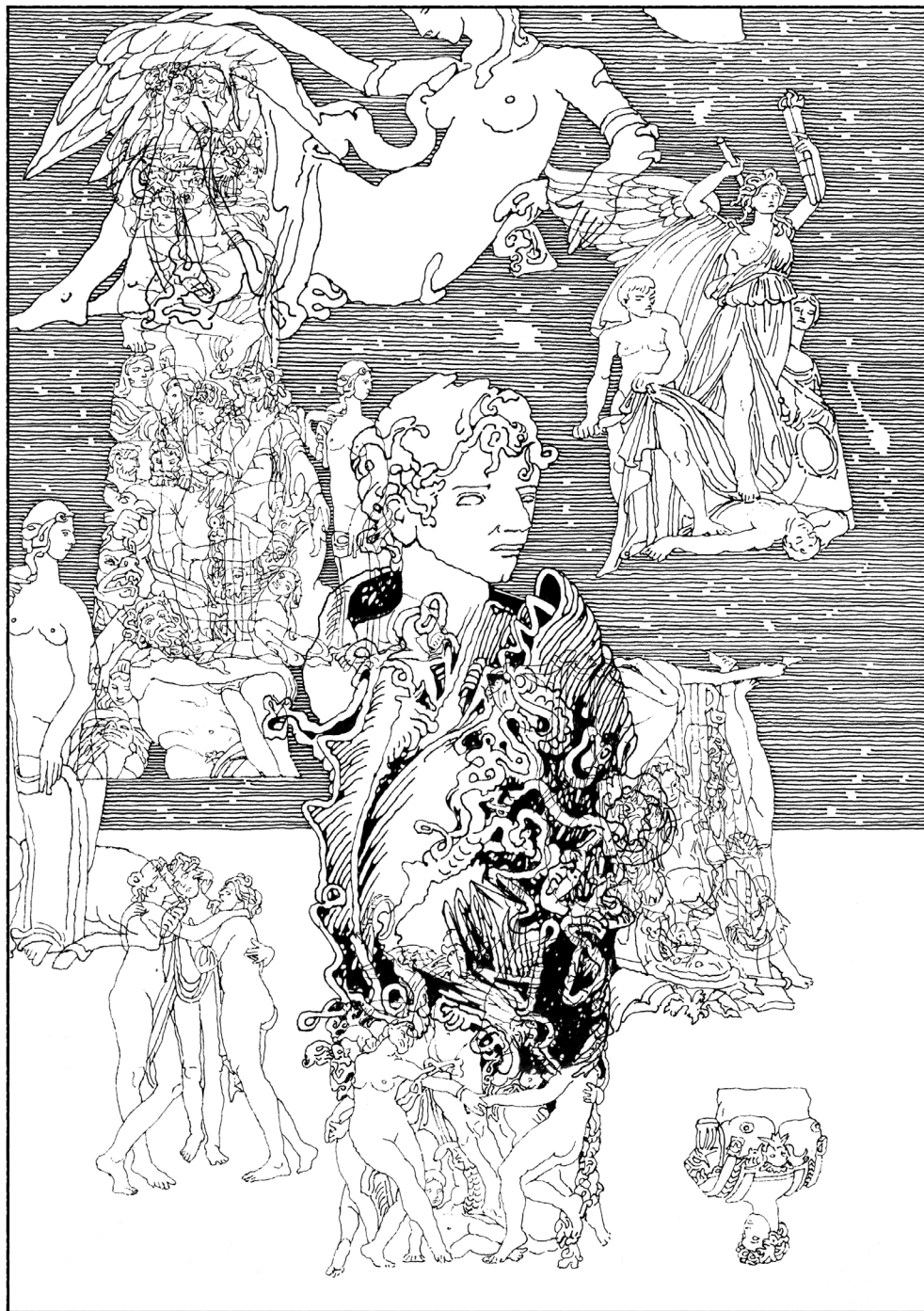
Telefonos ügyfélszolgálatnál dolgozott. Íróasztala alsó fiókjában tartotta nyelvkönyveit, s két telefonhívás között az általa kiválasztott nyelven mindig tanult tíz-húsz szót. S mivel ügyeiket sokan interneten intézték, kevesen nyúltak telefonhoz, annál is inkább, mert a kezelő bejelentkezése után meg kellett hallgatniuk a hivatalos – gépi – tájékoztató szöveget, ami után le kellett nyomniuk az egyes, kettes, hármas, négyes, ötös, hatos, hetes vagy nyolcas gombot. A túlon túl részletező utasításokat meghallva az ügyfelek hanyatt-homlok menekültek, inkább feladták, hogy bármit is elintézzenek – így neki mint telefonos ügyintézőnek nem sok dolga akadt.

Élete párja nem sejtette, hogy valóságos nyelvzsenivel él együtt. A feleség gondosan ügyelt arra, hogy ne fedje fel magát, ám egyszer mégis előfordult, hogy álmában hangosan beszélt. A férj reggel bosszankodva meg is jegyezte:

– Éjjel valamilyen érthetetlen nyelven hablatyoltál.

Attól kezdve óvatosabb lett. Igyekezett kontroll alatt tartani az érzéseit, de hiába, a tehetség előbb-utóbb utat tör magának, van, amit nem lehet elfojtani. Egyre gyakoribb és egyre hosszabb monológokkal rukkolt elő éjszaka, különböző nyelveken. Nemezszer megtörtént az is, hogy keveréknyelven adta elő mondandóját: ha nem jutott eszébe egy-egy szó, akkor egy másik idegen nyelv megfelelő szavával helyettesítette. A hangszűlyből, hanglejtésből következtetni lehetett lelkiállapotára: bánatos volt, szenvedélyes, haragos. Szomorú. Legfőképpen szomorú.

Döme Zsuzsa

Bálványok bukása XXVI. (vegyes technika, 100 × 70 cm, 2017)

Nem kellett sok idő ahhoz, hogy a férj, aki általánosban angolul, középiskolában németül tanult, rájöjjön: felesége álmában különféle nyelveken beszél. Először rossz idegállapotra gyanakodott. Megijedt. Félt, hogy ideg-összeroppanás miatt feleségének nagyobb, más baja is lehet. Lelkiismeret-furdalás gyötörte. Mellőzni kezdte a barátját, úgyis megunt már, hamarosan szakított is vele.

Nejét ettől kezdve kevesebbszer ócsárolta; úgy gondolta, bizonyára a kimerültség hozza ki belőle ezt a tudat alatti, de mindenesetre tiszteletre méltó idegennyelv-tudást. Igyekezett megkímélni. Segített neki a háztartási munkában, s eléje ment, mint régen tette. Hazafelé közösen vásároltak be. Együtt főztek meg a vacsorát. Ajándékba nyelvkönyvet vett neki. Lassan az évek alatt már elfelejtett intimitás is visszaköltözött az életükbe.

Mindezek hatására az éjszakánként idegen nyelven előadott monológok egyre ritkábbak lettek, végül teljesen abbamaradtak.

Nyaralásait, amelyeken eddig hazánk legszebb tájaival ismerkedtek, ezután külföldön töltötték. A férfi magához ragadta a kormányt, s füttyörészve vezette az autót a kanyargós hegyi utakon, a nő pedig csodájára nappal is megszólalt annak az országnak a nyelvén, ahol éppen tartózkodtak.

Rájöttek, hogy ugyanolyan jól kiegészítik egymást, mint régen.

Hazalátogató két felnőtt gyermekük ugyanazt a harmóniát látta köztük, mint amit gyermekkorukban megszoktak. El is határozták, hogy ugyanilyen nyugodt, felhőtlen, szép életet szeretnének élni ők is, mint a szüleik.

szempont

Mint feljegyezték, a konyhát a konyhamester irányította, a konyhasáfár szerezte be az élelmiszereket, külön felügyelője volt a fűszereknek – ő a borsoló, de alkalmaztak cipőhámozókat is, akik az égett részt távolították el a kenyerekről, a mosogatás viszont férfimunka volt, ők voltak a tálmosók.

A felső vár tornyából kinézve mostanság nemcsak a kilátásra csodálkozhat rá a látogató, hanem az újabb építkezésre is. A felújítás második ütemében ugyanis feltárják és újraépítik a középső vár keleti részét és a 16. század közepén-második felében épült, emeletes reneszánsz palotát. Most a pincét bontják ki, a boltívek alatt egykor a tartósításra használt eceteshordókat tárolták, a földszinten kemencék voltak, az emeleten díszes erkéllyel, festett boltozattal, drága kályhakkal és kettős árnyékszékkel felszerelt fogadóterem. Az ásás során kibontott kövekből építik újra a falakat, ráadásul ahhoz hasonló technikával, mint ahogy eredetileg is készültek. A vár egykori építői két, egymástól mintegy két méter távolságban álló kőfal közé beöntöttek minden rendelkezésre álló követ, néha lomot is, aztán kötőanyaggal falmaggá erősítették azt. Pár évtizede még egy füves területen néhány romos falmaradványt láthatott az, aki erre járt, azóta a régészeti feltárás során az is kiderült, hogy a legtöbb építőkő megvan, és nagyrészt a vár omladékából építik újra a kettős falakat, amelyek közé nem betont, hanem egy mészhabarcsos hasonló speciális keveréket öntenek.

A védhetetlenné tett erődítmény

A regéci vár a 13–14. század fordulóján épülhetett a Hernád völgyétől keletre magasodó Zempléni-hegység nyugati részén, a szarvformát idéző hegyre. (A Regéc név szláv eredetű és szarvat jelent.) A vár Mátyás király uralkodásáig legtöbbször királyi kézben volt, Nagy Lajos király többször időzött a vár falai közt – ez is bizonyítja, hogy az uralkodó fogadására is alkalmas, gazdag vár lehetett.

A 15. századra az épületegyüttes kibővült, a Várhegy teljes platójára kiterjedt, magába foglalta az úgynevezett felső, a középső és az alsó várat – ezek az elnevezések az 1600-as években keletkezett, bőséges írott forrásokból származnak. A regéci vár az oszmán hódítás korában biztonságos lakhelyet nyújtott számos főúri családnak. A Szapolyai, Serédy, Alaghy, Mágóczy, Esterházy családok után végül a 17. század közepén a Rákócziak birtokába került. Regéc legfényesebb időszakát a Rákóczi-család két nagyasszonya, Bathory Zsófia és Zrínyi Ilona alatt

Unikornis kályhacsempén

Fotó: Schneider Zóra

élte. A várat Thököly fejedelemének összeomlása után Caprara császári tábornok a Habsburgok haditanácsának döntése értelmében 1686-ban felgyújtatta és védhetetlenné tette. A közhiedelem azt tartja, hogy felrobbantották a várat, de a történészek számításai alapján óriási mennyiségű puska kellett volna ehhez – valószínűleg a bástyák sarkai alá ástak puskaoros hordókat, ezeket robbantották fel, és így robbantották le a védműveket, mely hamarosan maga után vonta a vár pusztulását is.

A régészeti leletanyag zömét a 17. század végéről származó tárgyak alkotják, főként olyanok, amelyek a maguk korában értéktelenek vagy hasznavehetetlenek minősültek, például törött edények, szegek, padlótegla, állatsontok, vagy elveszített használati tárgyak, pénzek, gyűszűk, csatok, fésű, hajtű, kalapács, kések, kulcsok, sarkantyúk, dobókocka, valamint nehezen elmozdítható tárgyak, mint például kandelabók, cserépkályhák, kőfaragványok, falicsempék. A fennmaradt inventáriumok jó támpontul szolgálnak arra, hogy milyen berendezése lehetett az egyes helyiségeknek, de az egyes leltárjegyzékek közötti ellentmondások vagy nehezen értelmezhető tételek számos kérdést nyitva hagynak – például nem állapítható meg ezekből teljes pontossággal a helyiségek mérete, az ablakok száma, milyensége sem, de a szakemberek számos következtetést tudnak levonni az itt lakók életmódjáról.

„Holmi fosos kurvákat be ne bocsássanak a várba”

Más írásos források is rendelkezésre állnak. Ilyen a keménykezű úrnő, Zrínyi Ilona 1678. május 1-jén hozott várendtartása is. Mint a szabályozások általában, ez is a kirívó eseteket, a deviáns viselkedési módozatokat, a normaszegéseket és azok büntetéseit nevesíti:

1. Tilos a szitkozódás; akit rajtakapnak, egy forintot fizet vagy 12 botütést kap.
2. Éjjel dobszóval kell a várat megkerülni.

Pető Zsuzsa Eszter, a Magyar Nemzeti Múzeum régésze 2016 óta irányítja a regéci vár feltárását

Fotó: Bonczidai Éva

3. Aki a várat meghágja – felmászik a falra – fejvesztéssel bűnhődik.

4. Cirkáló, virrasztó, ha elalszik az őrségben, első alkalommal három pálcaütést kap, második alkalommal a vár fokáról le kell vetni a mélybe.

5. Ha a szolgák közül valaki kapitányi engedéllyel a váron kívülre távozik, s éjjelre nem jön vissza, tömlőben bűnhődjön, pálcazzák meg, s ha ismételt előfordul, keményebb verést kap és vasra verik.

6. Aki valakire kardot ránt, a kezét kell levágni, ha vért is ont, lenyakazzák.

7. Ha valakit elfognak s tömlőbe vetnek – kivéve, ha parasztról van szó –, az úrnőt értesíteni kell.

8. Az őrség havonta tartson céllovési gyakorlatot, a fegyvereket tartsák rendben, a gyalogosok a mustrán tisztességes bocskorban jelenjenek meg.

9. A tömlőctartó a rabokért a fejével felel.

10. A várfalon mindig tartsanak készenlétben hordókban vizet a tűzoltásra, hetente tisztítsák a kéményeket.

11. A garázdákat, szitkozódókat zárják tömlőbe, reggeltől estig tartó időre; ha a nap második szakában követi el tettét, akkor estétől reggelig.

12. Halálraítélt csak a végrehajtásra vihető ki a tömlőből. Holmi fosos kurvákat be ne bocsássanak a várba, hanem az ki méltó az illendő személyeket.

13. A darabontok feleségei magukat a várban megbecsülik, ne szitkozódjanak egymás közt, ne verekedjenek a várban az asszonyok. Akit rajtakapnak, a kapu között tizenkettőt üssenek rá; ha makacs, ki kell üzni a várból.

Doleszné kiszállott a várfokon

A regéci vár egyik nevezetessége, hogy II. Rákóczi Ferenc itt töltötte a gyermekkorát – a látogatóközpontban berendezett kiállítás erre az időszakra reflektál. De turistacsalogató lehet a regéci boszorkány alakja is, aki nemcsak hogy a helyiek között tevékenykedett, de maga is raboskodott a várban. Boszorkányság miatt vetették fogságba, és ha hinni lehet a szóbeszédnek, sikerült is megszöknie: elröppent a vár fokáról. „Hallottam azt is másoktól, hogy az várfokon ugrott volna ki vasastúl, és a vas a földön maradt a váron kívül, s azon a helyen kutya nyomot láttak” – olvasható Szabó Péter tanúvallomásaiban, a jegyzőkönyvet 1683. március 27-én írták, amikor „Doleszné asszony boszorkánysága és ugyanannak Koháry István kiszabadítása ügyében” vizsgáldták.

Koháry István királyi kamarás és belső tanácsos volt, kiemelkedően művelt, vitéz katona. Habsburg-párti lévén hallani sem akart arról, hogy Thököly hívéül szegődjön, a füleki vár elvesztése után Thököly elfogatta és Korponay János nevű apródjával együtt börtönbe záratta. (Korponay

felesége volt a lőcsei fehér asszonyként elhíresült Géczy Julianna.) 1683 elején Koháry István megpróbált megszökni a regéci tömlőcből, de sikertelenül. Szirmay Miklós regéci várnagy ezt követően kérdezett ki ötven mogyoróskai, regécei, fonyi és hejcei lakost, és maradt fenn a jegyzőkönyvekben Doleszné Pankó boszorkányságának híre is.

Doleszné jövevény volt a vidéken, a férje egy időben bíró volt, ő maga meg borkiméréssel is foglalkozott, sok irigye volt, de sosem tiltakozott az ellen, hogy boszorkánynak tartásák. A tanúként kihallgatott emberek számos esetet soroltak, amikor Doleszné érintése nyomán megbetegedtek, hirtelen betegséget, majd hirtelen gyógyulást hozott rájuk, mások azt állították, hogy ráncba szedett köténye markolászásával érte el, hogy a bíróságon nem tudtak ellene vallani, sőt egyik asszony azt állította, Doleszné úgy akarta meg-

vakítani azt a menyecskét, akitől féltette az urát, hogy a vetélytársa házasságával bevarrta egy béka szemét.

De a boszorkányságát bizonygató tanúvallomások közül Nagy Bástay János nejéé, Annáé is figyelemre méltó: „Azt is tudom nyilván s látam, hogy az ablakján egy kis lyukacsán az baglyak bejöttek, és az ház közepén járkáltak, huholván, azok meg fölkelvén, más rendbéli baglyok jöttek be ugyanazon ablak lantornáján levő lyukacsán: mivel vagy négy mérték lisztemet vittem volt akkor sütni Doleszné házához. Hallottam azt is szájából Dolesznének, hogy elébbeni rab-ságában való kiszabadulásakor bizony ő csak kiszállott a vár fokon. Más rendben is háltam a házánál, akkor az ablak alatt az fogait csattogtatta, a fia is mondja: Anyám asszony micsoda csattogtatja a fogait? Mondja Doleszné a fiának: kurva anyádat csattogtatja.”

Újraépítés - látkép a felső vár rekonstruált tornyából

Fotó: Bonczidai Éva

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM ÁSATÁSA A REGÉCI VÁRBAN

Most állítják helyre a „Regéci vár rekonstrukciójának II. üteme az Interreg V-A Szlovákia-Magyarország együttműködési program 2014-2020” részeként a középső vár keleti részét és a 16. század közepén és második felében épült, emeletes reneszánsz palotát. Tervező építész: Kosdi Attila. Tudományos anyag és régészet: Simon Zoltán, Giber Mihály, Hegyi Dóra és Pető Zsuzsa. A Gramalpin 2007 Kft. munkájával valósul meg a regéci vár reneszánsz palotájának rekonstrukciója és a csatlakozó épületrészek állagvédelme több mint 423 millió forintból. A helyreállítás összesen közel 1000 négyzetméternyi épületrészt érint, amelyből 384 négyzetméter padló alatti szint.

A feltárásokat a Magyar Nemzeti Múzeum Régészeti Tára végzi, a Magyar Nemzeti Múzeum Régészeti Örökségvédelmi Igazgatósága (RÖG) hathatós logisztikai segítségével. A vár feltárásának projektje lehetőséget nyújt arra, hogy az elsősorban tudományos és muzeológiai megközelítéseket alkalmazó Régészeti Tár, illetve a beruházásokat megelőző mentő feltárások ellátására szakosodott RÖG közösen aknázza ki speciális szaktudását.

A közigazgatásilag Mogyoróska külterületéhez tartozó műemlék a magyar állam tulajdona, a várat Regéc Község Önkormányzata üzemelteti. A vár feltárása és állagvédelme több mint húsz éve zajlik, amelynek fő kerete a regéciek által is támogatott régészettábor, ahol számos iskola diákjai megfordultak – a leghűségesebbek a ráckevei Ady Endre Gimnázium tanulói és öregdiákjai Mészáros Attila tanár úr vezetésével.

A regéci vár a munkálatok idején szigorú szabályok mellett folyamatosan látogatható.

A reneszánsz palota pincéjének feltárása

Fotó: Bonczidai Éva

novella

EGY DÉLUTÁNI KOCSIKÁZÁSRÓL

Visszük a nagymamát, visszük, apu felkötözte őt az autó tetejére, hulámzik utánunk a keze meg a lába, ahogy megyünk, mert a nagyi egy nagy pók. Hová visszük a nagyt, nem mondták nekünk, minden kátyúra egy fejkoppanás, minden kátyúra egy nyálfröccsenés, csorog a hab a szélvédőn, ugye jól van a nagyi?

Alig hallható nyöszörgés kintről, anyu elkékül, anyu belesápad, roszszul vagy, szívem? Nem, csak ezek a hangok, olyan, mintha csont pattanna, olyan, mintha foga törne, csorog a nyál a szélvédőn, csorog a vér a szélvédőn. Anyu szédül, megállunk pihenni, a nagyi szája véres, ne menjetek közel hozzá, mert harap! Múltkor is az erdőben kóválygott meztelenül, a fák kérgét harapdálta meg megcsócsálta az állatok lábát, hát igen, mondja anyja sírósan, az állatokat mindig is nagyon szerette.

Májjas kenyeret uzsonnázunk, a nagyi lába rángatózik, a nagyi lába lelóg, apu egy vörös szalagot köt a nagyi lábára, hogy ne menjenek közel hozzá a többi autósok. Szálljatok már be, könyörgöm, el fogunk késni, csak a dobbanások felettünk, mert a nagyi a tetőcsomagtartón szőrözök meg kotkodácsol. Apu szerintem nem szereti a nagyt, félreáll és megkötözi megint, vinnyogás meg nyüszítés, összetaknyozott anyád megint, a picsába már.

A nagyi egy nagy horkoló zsák lett, szétvetett kezekkel meg lábakkal hever az autó tetején, csak a copfja himbálódzik előttünk, azt vihogjuk, ablaktörő. Megérke-

zünk, jönnek a fehér emberek, targoncával emelik le a nagyt, nagy a nyikorgás, nem értem, miért nem mozdul, múltkor egy nagyot sóhajtván még a szőnyegre is rápisilt, amiért ismételt elnézésüket kérem. Vigyék inkább arrébb a gyerekeket, veszélyes ez a nagyi, ki kell kúrálni belőle a boszorkányságot, de a nagymama csak fáradtan pislog le a targoncáról, a haja meg lóg a semmibe.

Bögök, el akarom vinni a nagyi haját, de anyu nem engedi, megyünk az úton, fehéren tekereg, kurva élet, eltévedtünk már megint, haza akarok menni, ne visítsatok már, csak haza, de nem lehet, hol a kibaszott térképem, a fehér összekuszálódik és eltekereg a messzibe.

RÉSZLET EGY CSALÁD-TÖRTÉNETBŐL

Jött a tavasz, lebbent és fodrozódott a fák menyasszonyi ruhája, a szüleim a tornácon ordítottak, apám szája sarkában pókszállként csillant a nyál, a rügyek pattanásig feszítettek nedves burkaikat, anyám hasa az ötödik szülés után már nem húzódott vissza többé, kerek és érett maradt az anyám, apám sem volt már fiatal, göbök nőttek a hátán, a bőre alatt összecsomósodtak az izmok és az inak és az erek, és hiába próbáltuk, nem tudtuk kioldani őt, nem tudtuk megoldani őt. Át kell

vágni keresztben, mondta az öcsém, aki egy kis hülye volt.

Majdnem minden nap arra kelünk, hogy ordítanak, majdnem minden éjjel arra aludtunk el, hogy ordítanak, a létük egyetlen fénylő ordítássá vált, anyámból aztán egyszer csak kifogyott a szusz, akkor fonnyadni kezdett, akkor szürkülni kezdett szépen lassan és összement, és egyik reggel arra kelünk, hogy egy magányos, hervadt csutka hever a tornácon, na az volt az anyánk.

Mellesleg az apánk sem volt már teljesen ép. Mikor szóba került a válás, magára zárta a hálószoba ajtaját, és nem beszélt az anyánkkal többé. Bekukucskáltunk az ablakon, és láttuk, hogy úgy tesz, mintha olvasna, lehet, olvasott is, fogalmam sem volt, hogy tud-e olvasni. Az az irdatlan nagy ember attól a naptól fogva nem lépett ki a szobából, bezárta az ablakokat, de később még a függönyöket is behúzta. Csak feküdt az ágyban a sötétben, és az istállóban közben sorra pusztultak el a teheneink.

Valami ennyivalót azért adtunk neki néhanapján, hármat kopogtunk, ő pedig az ajtóhoz kúszott és kikémlelt a kulcslyukon, aztán mikor látta, hogy nem az anyánk az, résnyire nyitotta az ajtót, közben áradt ki a bűz meg a meleg, hallottuk, ahogy liheg, láttuk, ahogy izzad, ahogy mancsával a fényhez nem szokott szemét takarja, nagyon szörös volt már akkor az apánk és a színe is igen fura kezdett lenni.

– Miért vagy ilyen kék? – kérdeztük.

– Azért, mert nincs itt levegő.
– Miért vagy ilyen bűdös?
– Azért, mert nincs itt víz.
– Miért állnak ki a bordáid?
– Azért, mert nincs mit ennem!
– Ordította az apánk, majd megragadta a kis hülye öcsénket, és berántotta a sötétbe.

Döbentem álltunk az ajtó előtt, még sokáig hallottuk, ahogy csámcsog, ahogy koppannak a csontok a földön.

– Megette a kistestvérünket – sírtuk anyánknak, akit apánk eltűnése láthatóan új életre keltett, csendesen keringett a vér viaszos bőre alatt.

– Tudom – mondta az anyánk, és nagyon nyugodt volt.

Kifordult az ajtón, és nem láttuk soha többet.

BÁRKA

A szikók marta pusztán álltak a szemükbe olvadt éggel. Álltak és fáztak és zörögtek, ha a szél megrezgette száraz tagjaikat. Mikor a sötétség átcsúszott a fejük felett, a legidősebb megnyalta sótól cserzett ajkát, aztán besétált a zárdá boltozatos termeibe. A másik kető követte. És az idő belecsordult a levesestálba, és hullámokat vetett a reggeli mosakodásnál, és cseppeként csordult le a vállukon, ha a látóhatárt kémlelve éppen őt várták, vagy legalábbis valaki hozzá hasonlólt.

Aztán csak ketten voltak már. Az idős és a görbeorrú, akit úgy szerettek kertészkedés közben ellepni a

legyek. A szalmakalapját olyankor a szemébe húzta – legalább azt ne bántsák, orrlyukai pedig nedvesen tágultak ki és szűkültek össze, míg metszőollót tartó keze remegett az indulattól. Az idősebb szeretett délutánonként elszundítani a nyugágyban, olyankor elmélyítették ráncait a vonuló árnyékok.

Egy nap egy tollpihe jelent meg a látóhatáron táncolva. Körvonala megbomboltak, és egyre inkább emberi alakot kezdett ölteni, ahogy közeledett. A harmadik volt az, az egekbe libbenő szőke fürtökkel.

Nem nagyon beszéltek. Az idősebb egy gyors pillantást vetett rá, amelyet beárnyékolnak homloka redői. A görbeorrú még inkább a szemébe húzta a szalmakalapját, ahogy kikászálódott a bozontos palánták közül. A harmadik nem nagyon törődött velük. Kiválasztott egy árnyékos sarkot a zárdában, és csendes szorgalommal fészket rakott. Mikor kifejlődtek a szárnyai, az idősebb egy hosszú, zaklatott levelet karistolta a papának. De válasz nem érkezett. A görbeorrú a történeteket isteni jelnek tekintette, és egy szeles napon végleg eltűnt a zárdából. Az a hír járta róla, hogy dizóznak állt: kitűnően bögi a panaszos sanzonokat.

Közben az idő föltört a talaj szikes repedéseiből és magával ragadta a zárdát. Az idősebbik napjai nagy részében a küszöbön áll és lomha pupillával követi a hótenger hullámszását, a pusztai jégzajlást: élhető szárazföld után kutat. Közben zöld homály kúszik a szemére és méhét megeszik az egerek.

Lapszámunkat **SÁRKÁNY GYŐZŐ** grafikusművész alkotásaival illusztráltuk.

Sárkány Győző 1951-ben született Súron, grafikai munkássága az 1980-as évek elején indult, eddig mintegy 307 csoportos és 23 egyéni kiállításon szerepelt. Munkásságáért

2012-ben elnyerte az Érdemes Művész címet, 2015-ben közösségi munkájáért a Magyar Érdemrend lovagkeresztjével tüntették ki.

Nemcsak művészként, hanem művészeti szervezőként is fontos pályát tudhat magának. 1994-től alapító elnöke a Magyar Illusztrátorok Társaságának. Neki köszönhetően a magyar illusztrációművészet reprezentatív módon mutatkozott be a világ előtt: két díszvendégséget szervezett - 1999-ben a frankfurti könyvvásáron és 2006-ban a bolognai könyvvásáron, és 14 katalógust adott ki. 2000-tól alelnöke a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének, 2003-tól elnöke a Hungart Egyesületnek, ahol 38 művészeti kismonográfiát adott ki a kortárs képző-, ipar- és fotóművészet témakörében. 2005-ben alapító tagja és alelnöke a Magyar Képző- és Iparművészeti Társaságok Szövetségének. 2014-től a Magyar Művészeti Akadémia Köztisztviselői Tagok képviselője.

*

Részletgazdag művei, montázs jellegű kompozíciói rádöbbenek a nézőt, hogy a háború létezése, szemben a béke törekvésével, kellemetlen félelmet szít, mégis furcsa egyensúly kerekedik, ha egymás mellett látjuk ezt a két pólust - mint amikor az Esterházy Madonna egy tankot mutat meg a kisdednek. Különös korrajz. Akkor is az, ha békeidőben fogant, hiszen Sárkány Győző képein az európai civilizáció látéletét ismerhetjük meg. Ilyen a bizalmas párbeszéd a dűneri tradícióval, ilyenek a reformáció 500. évfordulója alkalmából Bálványok bukása/50 kép - 50 gondolat címmel egy helyre válogatott művei és ilyen a legutóbbi nagy vállalkozása, a 100 grafikát felvonultató Trianon anzix. Lélektájakról érkeznek ezek a különös üdvözlőlapok,

Arc I. (toll, 29,5 x 21 cm, 2010)

antik és reneszánsz mesterek remekei fakadtak egykor e tájról, manapság viszont mintha már csak a traumáinknak, sebeinknek, sértegettségeinknek és bosszúvágyunknak volna közös gyökere, az örömeink sekélyesek vagy önzők, már nem közösségi ünnep semmilyen boldogság. Dirib-darabokra hull szét mindaz, amiben szerettünk hinni - mégis hogy lehet ilyen hír hozója a szépség? Érzünk itt valami nagy-nagy ellentmondást, amelyből remény fakad. Hiszen Sárkány Győző amellet, hogy érzékenyen reflektál a világ változására, macskul ragaszkodik a széphez. Még szörnyalakjai is borzongató harmóniából vétettek, a bukás-felemelkedés egyazon tengely, mutat rá ravaszul. Esze ágában sincs sopánkodni. Már-már szenttelen tökéletességgel tárja elénk lelkiállapotaink röntgenképét.

Küzdelem (tus, papír, 15,5 x 10,5 cm, 1979)

Trianon anzix XLII. (vegyes technika, 70 x 50 cm, 2020)

Parafázis I. (színes ceruza, 29,5 x 21 cm, 1982)

vers

Bardócz-Tódor Enikő

A találkozás kockázata

Kétség vagy, vagy háromság,
minden, ami nem szent,
újrakezdeném veled,
az ölelés nyújtotta boldogságért,
de nem, faképnél hagysz,
én meg nem szeretem a fa képeket,
képtelenség az egész,
visszakérdezek, biztos-e,
hogyan ebbe a vívódásba akarsz taszítani,
hogyan találkoznék-e újra veled,
de nem, igazam van, ne haragudjak,
felejtsem el, nincs is kérdés,
visszaautasítod, amit kérdezel...
a találkozásból kevésbé tudnám, hogy szeretsz.

A legszebb vers

a legszebb vers a zuzmara
egy medve mélyebb lábnyoma

málna, méz és áfonya
a legszebb vers egy őzsuta

a holdvilagos éjszaka
a kis kunyhónak nyers szaga

a természetes éji vágy
a legszebb vers a szénaágy

a legszebb vers a meztelen
testeden az én kezem

a szeretés, a kuncogás
a legszebb vers nem megszokás

a szakállad az arcomon
egy fénycsóva az ablakon

a legszebb vers, ha érkezel
a tejszínhabos szép eper

vagy málna vagy épp áfonya
a legszebb vers lehet lila

a legszebb vers a halványzöld
tekinteted, amely betölt

az indulás, az érzés
a legszebb vers egy tévedés

Ahogy hiányzol

Arra gondoltam, hogy hiányzol
A paradicsom érik, zöld és piros
Most még – gondolom – változol
De végül mind elrohad, fapados.

Az első osztályra ígértél jegyet
Kényelmetlen ez a szerelem utáni
– a fapad csak a kapu előtt lehet –
Szóval ez a csend, haláli.

Tarts még meg, mondhatom ezt is
Kapunk előtt is soká kitar a pad
Lassabban korhadjon, hátha nem hamis
olyan paddá formálhass, ha apad

Arra gondoltam, változom
Ahogy ebből a pirosból uborka lesz
De csak magamat ámitom
Ilyen átváltozást aligha tesz.

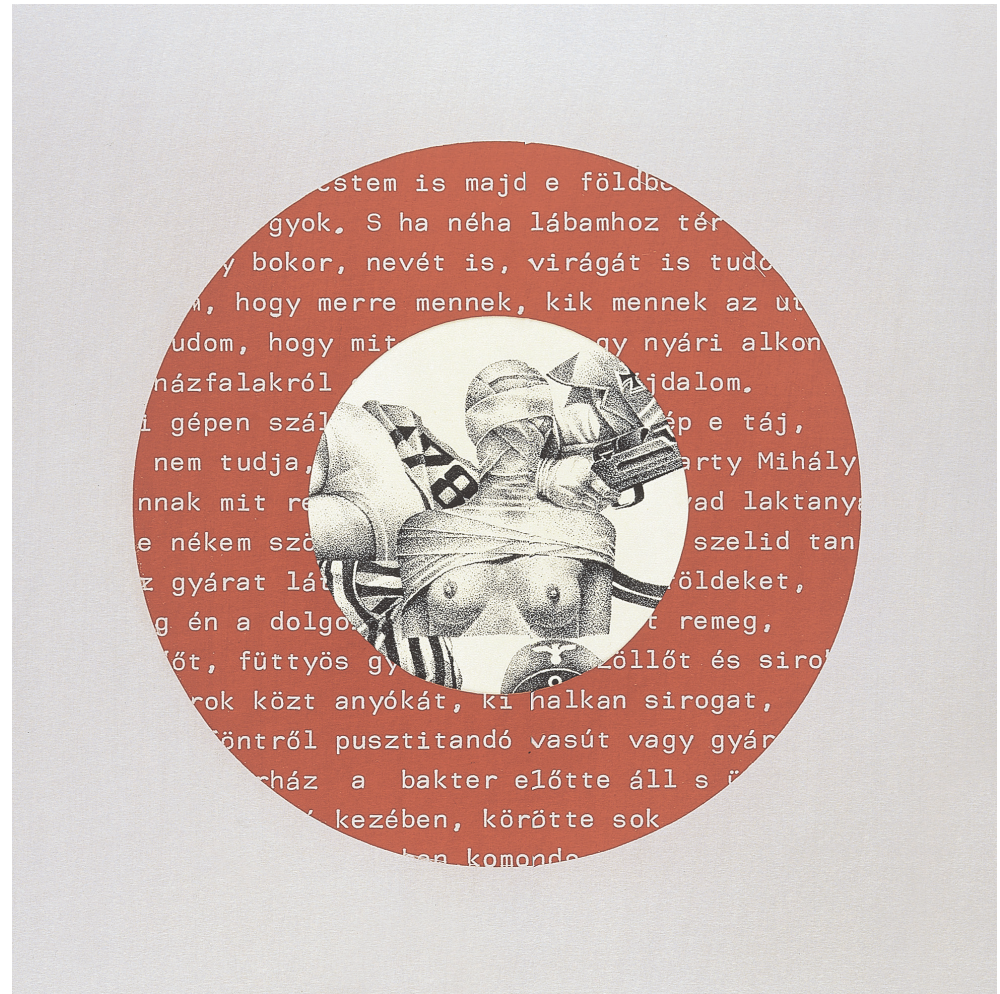
Én paradicsomod, te meg a padom
Lassabban múlik a szerelmed
Uborkává, paddá se változom
Nem engem tükröz vissza a szemed.

Játék
a múzeumban

Sarkad bársonyos úri bér.
Kis cipőd lennék, körülölelnék,
vérpáros cipőd.
Záporozó könnyeimel mosnám
meg az apró lábfejedet,
ha én lennék az eső is,
mikor pocsolóba lépsz.
Bársonyos sarkad úri,
azzal is beérem.

Ami rólunk szólhat

Színlelni a gangon,
Hogy leszárom, mindent,
Szerelmesen venni el a csikket.
Öledbe is ülnék,
Lábam közé nyúlnál,
És az ajkunkon már a szenvedély.
Hát, ezek vagyunk mi nem,
Nem vagyunk ezek,
Más vonja ki belőlünk az érzelmeket.
Pillanat a képzelt szerelem.
Ez nem érzés, hit ez.
Mélyebb, igen.

Radnóti emlékére I. (vegyes technika, 30 x 30 cm, 1981)

Szemtől szemben

Ülünk az asztalnál egymással szemben
Egy másik asztalnál se lennél távolabb
Vagy ha bennem lennél, mondjuk szemtől szemben
Közelebb se lennél, se nem távolabb

Víz van a pohárban, tudom, semleges
Nekünk bort kell innunk, felnőttek vagyunk
Nincsen olyan döntés, ami végleges
Hiszen úgyis mindjárt meghalunk

Megint a szerelmeskedés jut az eszembe
Furcsa, hogy rólad, mert nem kívántalak
És most újra látlak szemtől szemben
Engedd, hogy belőlem magamba rántsalak.

Amikor élni kell

Most ezt csak azért fogod szeretni,
mert neked is van hozzá közöd
Sokat fogunk még együtt nevetni
Gyanútlan barátaink között

És jóleső, nem az a kellemetlen
Számomra legalábbis kellemes
Ha megölelsz így egy az egyben
Tudom, hogy ennyit még érdemes

Csak hátradőlök és ott hagyom
Azt a szép mosolyt az arcodon
Szemed is huncutul rám nevet
Olvaslak és tudom, hogy lehet.

ha a vége jó

Nélküled oly jó ma minden,
A lányomban is ott
Van Isten,
Ha jó, hogy vége,
Az is a minden.

Az vagy, amit megeszel.

Szeretnék te lenni,
tudom, barbáru hangzik,
de meg kell hogy egyelek,
hogy az legyek, ami leszek,
ha, amit megeszek.

Radnóti emlékére III. (vegyes technika, 30 x 30 cm, 1981)

VARÁZSKAPUN ÁT EGY ELFOGADÓ VILÁGBA

Szilágyi Diána

Az elmúlt bő tíz évben, részben külföldi mintára, itthon is sorra jelentek meg az úgynevezett érzékenyítő mesekönyvek, amelyek a különbözőség értékelésére és az elfogadásra tanítják a legfiatalabb, legfogékonyabb korosztályt.

Az írók persze mindig szívesen használták fel a gyermekek szórakoztatására szánt történeteket oktatásukra és az erkölcsileg helyes magatartás megjelenítésére; nem újdonság ez, erre Aesopus állatmeséitől kezdve a szocialista tanulóifjúság számára mintaként állított *Pötytös Panni* sorozatig rengeteg példát hozhatnánk. Kicsit iparszerű is lett e téren a könyvkiadás; ma már olvashatunk meséket célirányosan az óvodába indulóknak, a költözés előtt állóknak szóló, a kistestvér érkezésekor, de léteznek könyvek a bilire szoktatás megkönnyítéséhez, hisztikezeléshez, az örökbefogadás vagy a gyász feldolgozásához is.

A gyerekkönyvek legújabb kori koronázatlan királynője, Bartos Erika is jegyez több segítő könyvet íróként és/vagy illusztrátorként, köztük szívbeteg, daganatos, siket, nagyothalló kisgyermekek mindennapjait mutatva be. Ezek a művek orvosokkal, szakértőkkel való konzultációk sora után születtek meg, szakszerű eseteleírások; a kezeléseket és a diagnosztikus részletező bemutatása és az író világába illeszkedő idealisztikus, elfogadó, szeretettelgi légkör jellemzi őket. Ebből a felsorolásból mindenképp kiemelkedik Stefanik Krisztina kötete, a *Csillagbusz*, amely az autizmus spektrumzavart járja körül, rendkívüli részletességgel.

Ezek kétségkívül fontos, hiánypótló, edukációs kötetek, amelyek segítenek kaput nyitni egy olyan szegmensre a világnak, amelyet a szerencsések csak kevésbé ismernek: a tartósan beteg vagy testi fogyatékossgal élő gyerekek mindennapjaira. Ennek ellenére azt gondolom, a témában nem közvetlenül érintettek jobban megragadják a kevésbé direkt, emiatt élvezhetőbb, fordulatosabb mesék, amikor szinte lopva, mindenféle előzetes figyelmeztetés nélkül kerül bele egy-egy esemény sorba a többségtől picit eltérő, emiatt segítségre és empátiára szoruló szereplő.

Jobb példa emiatt Bosnyák Viktória *Mantjusok* sorozata, amely Rippl Renáta tetszetős, arányos

rajzaival illusztrálva szerethető, első nyári olvasmánya lehet a 7-8 éves iskolásoknak. A *Bátorság, Tomi!* című kötet főszereplője egy félnék, szorongó kisfiú, akiben magukra ismerhetnek azok a csendesebb, visszahúzózóbb gyerekek, akiknek gondot okoz a szociális kommunikáció: szóba elegendni idegenekkel, vagy több ember, például az osztálytársaik előtt beszélni. Emiatt ezek a gyerekek sokat vannak egyedül, pedig ők is vágyának társaik elismerésére. A második kötet épp egy ilyen elmagányosodott kislányról mesél, a harmadikban pedig az iskolai zaklatásról olvashatunk. Ez azoknak a gyerekeknek szól, akik könnyen válnak harsányabb társaik céltáblájává, de akár azoknak is, akik érzéketlenségből vagy csoportnyomásra, maguk csúsznak bele az agresszor szerepkörébe. Itt csak finom utalások történnek a problémák okaira, nincs „címkézve” a főszereplő gyerekek nehézsége, de érezhető, hogy valamiféle szociális fóbiával küzdenek, aminek tünete a társas interakciók döcögőssége, a beilleszkedési zavar, illetve a beszédben való akadályoztatottság. Ez a problémakör átvonul a könyveken, mintegy központi magvát, magát a konfliktusforrást adva meg a mesének.

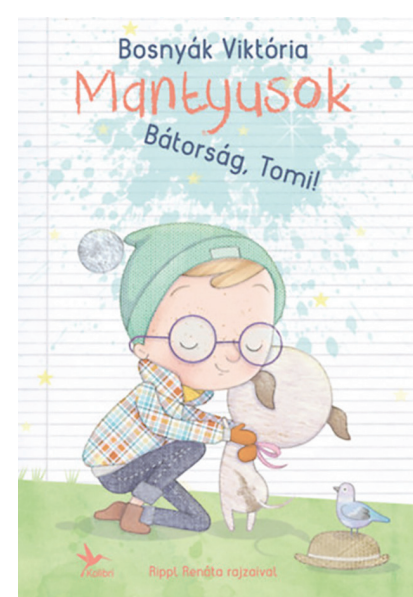
Ugyanezt a megoldást alkalmazza Szegedi Katalin csodálatosan illusztrált *Palkó és Lenka* meséiben, amelyekből két, körön kívül rekedt kisgyerek egymásra találásának szívhez szóló történetét ismerjük meg. A varázslatosan szép, böngészni való rajzok erősen megtámogatják a kevésbé fordulatos cselekményt, együtt képesek fenn tartani az érdeklődést és talán el is gondolkodtatnak az eseményekről.

Hasonlóképp megindító és érzékeny, de írói szempontból sokkal találékonyabb, agyafúrtabb megoldás az, amit Berg Judit alkalmazott a *Lengemesék*ben. Jellemző az író kalandokkal átszótt, élénk képzeletű világaira, hogy mindig a főhős a legügyesebb, a legrátermettebb, aki bár állandóan kalamajkába keveredik, de csaváros esze és kitartása révén legyőz minden akadályt és semmi sem tarthatja vissza célja elérésétől; gondoljunk csak a bátor kisegérre, Ruminire. A *Lengemesék* főszereplője, Vilko is ilyesmi legényke, sok jellemfejlődés nála sem figyel-

hető meg, de üdítő színfoltja a regénynek legjobb barátja, Táltos személye. Táltos egy kicsi béka, aki megsérült ebihal korában, emiatt egyik lába kacska maradt, nem fejlődött ki rendesen. Társai gúnyolják és fel kell dolgoznia saját elkeseredettségét is, amit azért érez, mert attól fél, ilyen adottságokkal nem tud majd versenyezni és valódi segítőtje lenni Vilkónak. A főszereplő persze nemes szívű és hű barát, eszébe sem jut elhagyni Táltost és mellette áll, bátorítja, védelmezi, hogy végül együtt szerezzék meg a vágyott dicsőséget. Táltos akadályoztatottsága szervesen illeszkedik a történetbe, nem igyekszik előtérbe kerülni, ha úgy tetszik, mellékszál, mégis rendkívül fontos, új árnyalattal gazdagítja a regény szövetét.

Az érzékenyítő mesék valódi újdonsága az, hogy olyan, korábban főhősként egyáltalán nem szereplő figurák is megjelennek bennük, akiknek valamilyen nehézségük, akár testi fogyatékossguk van. Hiába töprengtem, Csukás István csodálatos meséjén, a *Süsün* kívül nem jutott eszembe másik magyar mese, amely ennyire erősen domborítaná ki azt, hogy habár valaki más; a többiekhez képest látszólag kevesebb, itt például a fejek számában, de ez nem akadálya annak, hogy szívben, őszinteséggel, kedvességben, bármi másban erősebb, példaértékű legyen a közösség számára.

Ezért tetszett különösen Sas Gabriella *Nagy négyes* című könyve, amely amellől, hogy toleranciára tanít, nagyon gördülékeny, élvezhető történet, pedig négy főszereplője közül három „nem átlagos” gyerek. Az egyik kisfiúnak artikulációs problémái vannak, gondot okoz számára a helyes kiejtés és a beszédértés. A másik fiúcska mozgássérült és autista is, míg a kislány ADHD-s, vagyis figyelemhiányos hiperaktivitás zavarral küzd. A bátyja „átlagos”, de időközben kiderül, valójában ő sem az. A tanulság röviden ennyi, hogy nem érdemes címkéznünk egymást, mert senki sem átlagos vagy különleges, és közben valamit mindenki az. Ezt a borzasztóan leegyszerűsített tényállást szerencsére a szerző nálam sokkal izgalmasabban járja körül, lebilincselő kalandok során vezet el minket eddig az igazságig.

A könyv az 5-10 éves korosztályt célozza meg, és bár az első oldalon ott találjuk a szereplők felsorolását, pontos diagnózisukkal és legtipikusabb viselkedési formáikkal, ez inkább a szülőknek szól, mintsem a gyerekeknek. Az eseménydús könyvecske olvasása vagy hallgatása közben ugyanis könnyű elfelejteni arról, hogy ez a négy jó barát mitől is olyan szokatlan emberke. Hisz éppúgy kíváncsiak, kalandvágyók, lelkesek és tiszta szívűek, mint a legtöbb kisgyerek. Szeretnek játszani, együtt lenni, kirándulni, új dolgokat felfedezni, rejtélyeket megoldani; nagyon könnyű azonosulni velük. Azt gondolom, valahogy ilyen módon érdemes a témához nyúlni, ha azt szeretnénk, hogy „átjőjön” az üzenet.

Hat darab, egy-egy estimesényi kaland körvonalazódik előttünk, fókuszában egy szeretett nagymamától kapott antik kulccsal és egy titkos átjáróval, amely egy másik világba vezet. A varázskapun túl ott az erdő, melynek bájos állatfigurái a szerző legjobban sikerült illusztrációi, diszkrét földszínekkel, néhány egyszerű vonallal látott, finom akvarellek; élmény gyönyörködni bennük. Az állatok itt tudnak beszélni, és kiderül, hogy óriási veszedelem fenyegeti őket. Azok a gyerekek, akik a mindennapokban valószínűleg speciálisan sok segítségre szorulnak, a regényben az állatok hasznára lesznek és fantasztikus képességeikkel megoldják a problémát. Fény derül ugyanis arra is, hogy a varázskapu túloldalán mindenkinek van rendkívüli képessége. Az autista, akinek kihívás a más emberekkel való kommunikáció,

érti az állatok nyelvét, de van, aki szupergyors, elképesztően kreatív, vagy éppen hihetetlenül erős lesz. Felerősödik, észreveteti magát az a speciális képesség, ami egyébként is a kisgyerek sajátja, de talán ő maga sem tudatosítja. Az összefogás, az egymás iránti szolidaritás erősen hangsúlyos, de egy pillanatig sem didaktikus vagy épp okító célzatú. Teljesen természetes, a sztoriba illeszkedő és életszerű, ahogy a barátai segítik a mozgássérült kisfiút a közlekedésben.

Ez egyszerűen egy fordulatos, lebilincselő mese, amelyben szinte észrevétlenül ragadhatja meg a gyerekek figyelmét az, hogy a könyv szereplői mellesleg, más szempontból sem éppen tipikus gyerekek. Nem ez a tény, mint kezelendő probléma áll a történet fókuszában, ahogy a *Mantjusok* esetében, vagy a fent említett edukációs kiadványokban. Nekünk egyáltalán semmi teendőnk sincs ezeknek a gyerekeknek a másságával. Ahogy ők elfogadják, használják és kibontakoztatják (szuper)képességeiket, úgy kellene nekünk is elfogadni ezeket az atipikus fejlődési sajátosságokat, testi nehézségeket, hogy ők is erősnek és kompetensnek érezhessék magukat. És ha ez így lenne, akkor talán a következő, tavaszra ígért részben a vaddisznók problémáját is sikerülne rendezni és végül minden jóra fordulhatna. Én mindenesetre – a gyerekeim nevében is mondhatom – nagyon várom.

SAS Gabriella: *Nagy négyes - kezdetek. A varázskapu rejtélye*, Ideofocal Bt. kiadása, Hódmezővásárhely, 2019.

Vilko és Táltos, a *Lengemesék* hősei

Forrás: Vertigo Média Kft.

LAPSZÁMUNK SZERZŐI

- Bardócz-Tódor Enikő** (1992) költő
- Bonczidai Éva** (1985) író, szerkesztő
- Döme Zsuzsa** (1951) író, költő
- Fehér Csenge** (1996) író
- Hodossy Gyula** (1960) költő, író, intézményszervező
- Kántor Mihály** (1974) szakíró
- Milosz, Czesław** (1911-2004) költő, író, irodalomtörténész
- Százdi Sztakó Zsolt** (1967) prózaíró
- Szentmártoni János** (1975) Magyarország Babérkoszorúja díjas költő, író
- Szilágyi Diána** (1982) újságíró
- Sziveri János** (1954-1990) költő
- Tózsér Árpád** (1935) Kossuth-díjas író, költő, irodalomtörténész, műfordító
- Vári Fábrián László** (1951) Magyarország Babérkoszorúja díjas költő, író, műfordító, néprajzkutató

Megjelent a felvidéki Előretolt Helyőrség első száma, amelyből Hodossy Gyula felelős szerkesztő beköszöntője mellett egy irodalmi válogatást is közlünk. A lapszám teljes anyaga elérhető a Helyorseg.ma portálon.

Dürer parafrázis I. (tus, 40 × 30 cm, 1986)

PARANCSOLAT

Péter felnézett a csúcsra, ott volt karnyújtásnyira az orra előtt, aztán visszatekintett a többiekre, akik lemaradva követték. Jóllehet, ő volt felmálházva, akár egy himalájai serpa, mégis egész úton előttük járt. Hajtotta a kiválasztottság tudata, hogy az Úr őt találta rá méltónak, hogy elhozza magával, beavassa a titokba. Pontosabban, nem csak őt, mert velük volt két másik tanítvány is.

Kora hajnalban indultak el a táborból, ahol háromezer évvel ezelőtt az izraeliták is táborot vertek, hogy megmászják a csúcsot, ahol Mózes a parancsokat kapta Jahvétől. Ekkor történt, hogy Mózes a hegyről visszatérve azt látta, távollétében a nép elfordult Jahvétől, és bálványt készített magának. Haragjában összetörte a kőtáblát, amin a parancsok voltak, melyeket Jahve a népnek adott. Így aztán újra meg kellett másznia a hegyet, hogy lehozza az új kőtáblát.

Gyerekkorában, amikor erről a történetről tanultak az iskolában, gyakran gondolkozott el azon, vajon Jahve előre tudta-e, hogy a nép ennyire állhatatlan, hogy az első adandó alkalommal elfordul Tőle? Tudnia kellett, hiszen Ő mindenható, és ezért a teremtéstől a végítéletig nincs előtte titok. Így aztán nyilvánvalóan azt is tudta, hogy az a szedett-vedett népség, akit Ő vezetett ki az egyiptomi szolgaságból, amint lehetősége lesz rá, elfelejti Őt, és ezért tartott Mózesnek is bemutatót, hogy miféle népből kell nemzetet kovácsolnia. Így okoskodott kisgyerekként, próbálván kifürkészni az isteni bölcseséget, ami emberi ésszel fel nem fogható.

Amíg mindezt végiggondolta, a többiek utolérték, és együtt indultak tovább a csúcs meghódítására. János, aki szinte még gyerek volt, vidáman társalgott a másik tanítvánnyal, mintha csak valami kalandban vénének részt, ám az Úr arca is teljesen nyugodt volt. Lehet, hogy csak az én várakozásaim túlzóak, töprengett Péter, és olyat magyarázok bele ebbe az útba, ami nincs is benne? Habár, amióta ismerte az Urat, megtanulta, hogy Ő semmit sem csinál „csak úgy”, ám ez most mégis lehet kivétel. Vajon nem csak saját kiválasztottságának tudata ad neki mélyebb értelmet? Mert ő akar az első lenni a tanítványok között?

Kedvesebbek lehetnek nála, mint ez a János, aki a kisfi ús mosolyával és a bocsizemével bárkit levesz a lábáról. Érthetetlenek is, mint Júdás, aki egyszer órákig sugdolózik az Úrral, aztán meg az az érzése, hogy a tanítványok közt ő az utolsó.

Végül megvonta a vállát, és elindult a többiek után a csúcs felé.

Ha azt hitte, hogy valami rendkívüli fog történni, amint az oromra lépnek, csalódnia kellett, habár a látvány varázslatos volt. Sok száz kilométerre lehetett ellátni a szikrázóan tiszta levegőben. A távolban ott csillogott egy nagyobb vízfelület – az volt a Genezáret-tó.

A tanítványok most mégis zavarosan és tanácstalanul néztek össze, mert nem tudták, hogy minek hozta fel őket ide az Úr. Lehet, hogy ez is csak arra volt jó, hogy próbára tegye a hitüket? Megszokták már, hogy az Úr a legváratlanabb helyzetekben teszi ezt.

A NEGYEDIK SÍP

Erdélyi barátaink Illyés Gyula után a második sípnek nevezik meg magukat. Mi pedig, folytatva a sort, egyetértve velük és a gondolattal, az időközben megjelent vajdasági után, leszünk a negyedik síp.

2017 novemberében indult újtársa Magyarországon az Előretolt Helyőrség című irodalmi-kulturális lap,

amely a megyei és térségi napilapok mellékleteként jelenik meg.

Illyés Gyula írta: „A magyar irodalom ötágú síp, összehangolatlan. Eléri még vajon a mi nemzedékünk, hogy egy jó munka mind e nemcsak külön-külön, de más és másként is szóló sípot egyszer ismét összehangolja, illetve az eldugulástól megmenti?”

Mostantól az Előretolt Helyőrség magyarországi, erdélyi és vajdasági kiadása után a felvidéki lapszámot is kezébe veheti az olvasó, megszólal a lapcsalád negyedik sípja, bízva abban, hogy hamarosan megjelenik a kárpátaljai változat is. Hiszszük azt, hogy a felvidéki síp különösen szépen fog szólni.

Hodossy Gyula

Czesław Miłosz Elmerülés

De nem mindenkinek adatik meg az igazi öregség. Jellemző rá (az öregségre) az emlékek raja, melyek arról a büszkeségről szólnak, amely valaha a mai, s mégis más testünkben feszült. Fölöttébb komikus lehetett, ahogy a nők hajukat igazgatták a tükör előtt, gondban: illik-e arcukhoz a kalapjuk, vagy nyelvük hegyével ajkukat megnedvesítve, rúzsolni kezdték szájukat; a férfiak meg nyakkendőket kötöttek, arcukon az állatok királyának méltóságával.

Hogyan mulathatott rajtunk a Föld Szelleme! Pedig ha az egyén a forma s a faj az anyag, ahogy Duns Scotus fejtegeti, csak a faj akaratát teljesítettük, fülíg merülve az anyagba – ahogy mondják.

S később a délibábból szintetikus város nőtt ki, a gótikus tornyok között fecskék röpködtek. Az ablakban álló agg férfi, maga mögött immár számos várossal, felszabadultan nevet – és sehová nem óhajt visszatérni.

(Tózsér Árpád fordítása)

Sziveri János Áttételek a Nagy GALERISTÁHOZ

mit tegyen az ember
ha baja van a renddel
s baja mint a tenger
mit tegyek barátom Grendel

tudom bár ilyesmit
kérdezni bajos
mit tegyek mégis
ezt mondd meg Lajos

nincs pénzem mézsre
tűkön ülök
most vettem észre
költeményt szülök

szólítok papokat
de nem azon múltik
pedig a vakolat
már jócskán hullik

akár a falevél
rebben a pillám
sír aki velem él
becsapott a villám

nem oda csapott le
ahová kértem
emelem kalapom de
jönnek már értem
annak aki férfi
mondja a nóta
szégyen ám kérní
Nagy László óta

a ház ahol lakom
ronda nagy épület
mások is látják
a szél mint a rémület
otthonosan jár át
ajtón és ablakon

vérbő Cigánysoron
dédelgetem vakon
választott cigány sorom

meg az ősz is itt oson
latyakosan lágyan
sörtől ittasan
puhítja az ágyam

lelépni tilos
üzen egy papiros

készülődöm haza
s mint valami kasza
vágnék már rendet –
kifentebb soraimmal
üdvözlöm kendet

Százdi Sztakó Zsolt

A változás először csak elemi szinten következett be, és Péter is inkább csak a sejtjeiben érezte, hogy valami megváltozott. Beborult az ég, és föltekintve csodálkozva látta, hogy két felhő ereszkedik alá az égből. Mindkettőn egy alak állt: Mózes és Illés! Mint Dániel próféta, mikor az Ős-öregről ír, akinek a trónjából tűzfolyó folyik – jutott eszébe a számtalanszor hallott történet –, és a népek a trónja előtt állva imádják.

Ekkor a háta mögül társai izgatott sugdolózását hallotta, és az Úrra pillantott, akinek az arca most úgy fényelt, akár a Nap. Elragadtatottan felkiáltott, hogy túlharsogja a természet erőit.

„Uram, jó itt nekünk, maradjunk ezen a helyen! Készítünk három sátrat: egyet Mózesnek, egyet Illésnek, egyet pedig Neked.”

Ekkor azonban megdördült az ég, és szózat hallatszott.

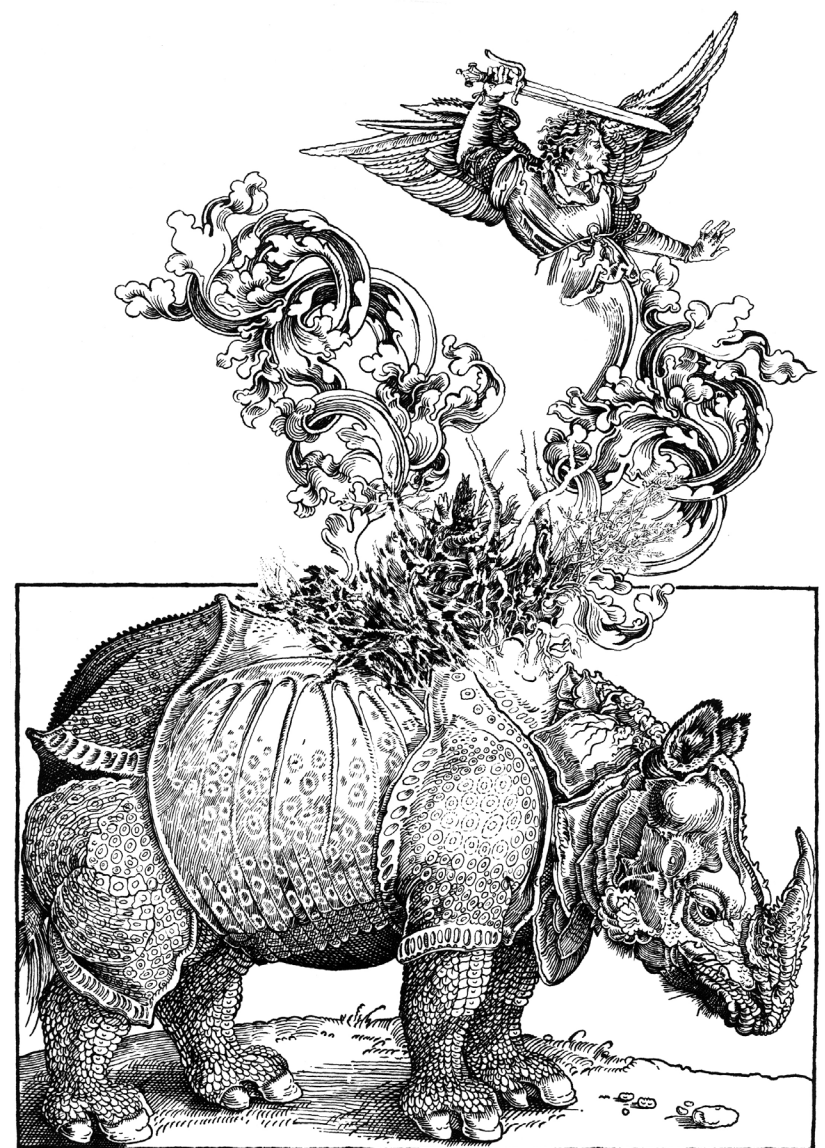
„Ez az én fiam, akiben kedvem lelem! Őt hallgassátok!”

Rémület fogta el a szívüket, és félelmükben arcra borultak. Ám az égi fürgeteg, ahogy jött, úgy el is múlt. Mikor felemelték a fejüket, az Úr arca is a régi volt, és úgy kérdezte:

„Mi lelt benneteket, már egy látomástól is megrémültök?”

Ezek a szavak, mintha szétépték volna a varázslat szövetét, ők pedig elszégyellték magukat, hogy nem tudták a látomást a valóságtól megkülönböztetni. De hát mi is a valóság, töprengett Péter, vajon nem káprázat maga is?

Tovább azonban már nem tudta folytatni a gondolatot. Még egy utolsó pillantást vetett a távolban csillogó víztükörre, aztán elindult a többiek után.

Dürer parafrázis II. (tus, 40 × 30 cm, 1986)

hamuban sült pogácsa

AZ ORSÓ, A VETÉLŐ MEG A TŰ

Grimm fivérek

Élt egyszer egy faluban egy szegény árva lány. Apja-anyja még kiskorában meghalt; nem volt neki egyéb rokona, csak a keresztanyja. Az egymagában éldegélt házacskájában a falu végén, és szövésből, fonásból, varrásból tengette az életét. Magához vette a kis árvát, tisztességgel felnevelte, és már korán munkára szoktatta.

Mikor a lányka tizenöt éves lett, az öregasszony hirtelen megbetegedett. Érezte, hogy nem sok ideje van hátra; ágyához hívta hát a keresztlányát, és így beszélt hozzá:

– Édes lányom, tudom, itt a végem. Neked adom a házacskámat, legalább fedél lesz a fejed fölött, és rád hagyom az orsómat, a vetélőmet meg a varrótűmet, azzal megkeresheted a kenyeredet.

Azzal megáldotta a lányt, még egyszer lelkére kötötte, legyen mindig szorgalmas és jámbor, aztán lehunyta a szemét, és meghalt.

A keresztlány megcsiratta, ilendően eltemette, és attól fogva egyedül élt a faluvégi kis házban. Szorgalmasan dolgozott, szőtt, font, varrogott, s amit csak tett, azon mind megfogant az öregasszony áldása. A kamrában mintha magától szaporodott volna a len, és valahányszor egy-egy kendőt vagy szőnyeget szőtt, valahányszor egy-egy inget megvarrt, mindjárt akadt rá vevő, és tisztességgel megadta az árát. Így hát a lány sosem szenvedett ínséget, sőt még másoknak is tudott juttatni valamicskét a magáéból.

Abban az időben történt, hogy a király fia végigjárta az országot, és feleséget keresett magának. De mert szegényt nem volt szabad választania, gazdagot meg ő nem akart választani, azt mondta:

– Azt veszem el, aki egyszerre a legszegényebb is, meg a leggazdagabb is.

Útja során elért abba a faluba is, ahol az árva lány éldegélt. Szokása szerint nyomban kérdezősködni kezdett, ki a leggazdagabb és ki a legszegényebb lány a faluban. Először a leggazdagabbat nevezték meg neki; a legszegényebb meg – mondták – egy kis házban lakik az alvégen.

A leggazdagabb lány már reggel óta kint ült a kapujukban. Felcicomázta magát, kevélyen páváskodott, s amikor a királyfi odaért, fölkel, elébe ment, és illegetve-billegetve mélyet bókolt előtte. A királyfi éppen csak végigmérte; nem szólt egy árva szót sem, meghúzta a kantárszárát, és továbblovagolt. Poroszkált a szegény lány házacskája felé.

Bezeg az nem lopta a napot a kapuban! Bent ült a szobában, és szorgalmasan font, nem törődött semmi mással, csak a finom szállal meg a pergő orsóval. Hanem azért egyszer mégis föltekintett, s akkor észrevette, hogy a királyfi beles az ablakon. Mélyen, nagyon mélyen elpirult, lesütötte a szemét, és szaporán font tovább. Hogy a szál ezúttal elég sima lett-e, azt én nem tudom; csak annyit tudok, hogy a lány addig fonta a fonalat, addig járratta az orsót, míg a királyfi el nem lovagolt. Akkor aztán felállt a rokka mellől, kitérte a szoba ablakát, s azt mondta:

– De nagy hőség van idebent!

És utánanézett a királyfinak, nézte, ameddig csak a fehér tollat látta, amelyik a kalapján lengedezett.

Mikor már a toll is eltűnt a meszeseségben, visszaiült a rokkájához, és tovább font. Egyszer csak eszébe ötlött egy réges-régi mondás, még a keresztanyjától hallotta, az szerette munka közben hajtogatni. A lány eltűnődött rajta; észre se vette, egyszer csak elkezdte dúdolni:

*Orsóm, orsóm, menj ki szépen,
hozd ide a vőlegényem.*

Az orsó abban a pillanatban ugrott egyet, és kiperdült az ablakon. A lány elámult, odaszaladt az ablakhoz, s az orsója után nézett. Hát látja: nagy vígan táncol tova a mezőn, és csillogó-villogó aranyszálat gombolyít le maga után. Pergett, pergett, aztán hirtelen eltűnt a szemé elől.

Több orsó nem volt a háznál; a lány nem tehetett jobbat, elővette a vetélőt, leült a szövőszékhez, és szőni kezdett.

Míg a vetélő ide-oda járt a kifesztett szálak közt, és zizegve, zümmögve szőtte a vásznat, az orsó egyre tovább pergett, árkon ugrott át, bokrot szökött keresztül, s mire a szál a végére járt, utolérte a királyfit. Az igen elcsodálkozott.

– Hát ez mi? – kiáltotta. – Csak nem az utat akarja mutatni nekem ez az orsó?

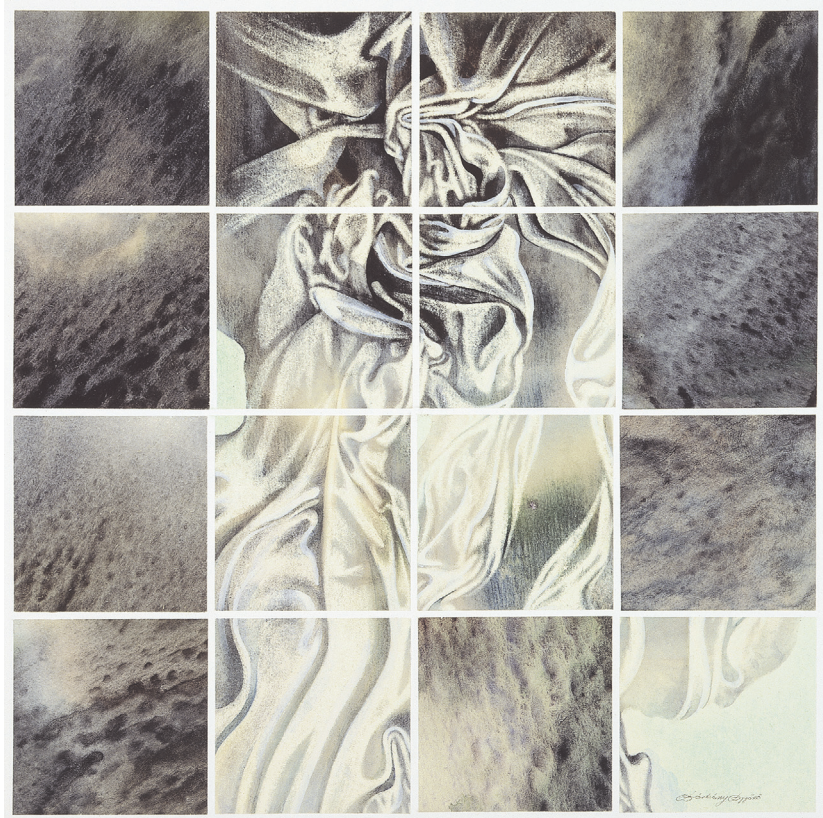
Megfordította a lovát, és visszaiügetett az aranyfonál mentén.

A lány pedig egyre a munkája mellett ült, s egyszerre csak dúdolni kezdte a réges-régi kis dalt:

*Vetelőcském, szőjél szépen,
hozd ide a vőlegényem.*

A vetélő abban a pillanatban elpattant előle, kiugrott az ajtón, s ott a küszöb előtt gyönyörű szőnyeget kezdett szőni, olyan szépet, hogy szebb talán még nem is volt a világon. A két szélén rózsák, liliomok díszeltek, közepütt aranymezőben zöld indák tekeregtek, köztük nyulacskák ugrándoztak, őzikék kandikáltak, szarvasok szökelltek, az ágakon meg tarka madarak ültek; egyéb sem hiányzott mint hogy nótázni kezdjenek.

Megszökött hát a vetélő is. A lány mit tehetett más? Elővette a tűjét,

Változat I. (papír, vegyes technika, 40 × 40 cm, 1992)

s varrni kezdett. Közben pedig azt dúdolta:

*Takaríts ki, tácske, szépen,
mindjárt itt a vőlegényem.*

A tű abban a pillanatban kiugrott a kezéből, s mint a villám, elkezdett ide-oda cikázni a szobában. Mintha csak láthatatlan szellemek dolgoztak volna a nyomában, ide villant, oda villant, s lám asztalra, padkára szép zöld terítő borult, a székekre bársony feszült, az ablakon finom függöny fehérlett. Az utolsó tűvillanáskor a lány kitekintett, és meglátta a messzeségben a királyfi kalapján a forgó fehér tollát.

Jött, jött a királyfi, amerre az orsó az aranyfonállal az utat mutatja. Odaért a házhoz, leszállt a lová-

ról, bevonult a pompás szőnyegen a szegényes kis házba; a szobában ott találta a lányt. Egyszerű volt a ruhája, de úgy ragyogott benne, mint bokron a róza.

– Te vagy egyszerre a legszegényebb is, meg a leggazdagabb is – mondta a királyfi –, gyere velem, légy a feleségem!

A lány egy árva szót sem szólt, csak mosolygott, és a kezét nyújtotta feléje. A királyfi megcsókolta, kivette a házból, nyergébe emelte, és hazavitte a palotájába.

Megülték a lakodalmat az orsót a vetélőt és a tűt pedig elhelyezték a királyi kincseskamrában. Ország-világ a csodájukra járt; ők pedig nagy becsben tartották a kedves szerszámokat, amíg csak éltek.

Új a lap alatt

MAGYAR SZÖVEG: RÁTKAI ATTILA

Kántor Mihály

A honi játékfejlesztés története nagyjából egyidős a videójátékok születésének hőskorával. A nyolcvanas évek számos magyar készítésű játékot, fejlesztőcsapatot vagy épp független tervezőt ajándékozott a világnak. Akik annakidején itt a Kárpát-medencében Commodore 64-en kezdték a videójátékozást, szinte biztosan hallották a tehetséges esztergomi programozó, Rátkai Attila nevét. Az addig jórészt külföldre dolgozó itthoni fejlesztők mellett a fiatalember elsősorban azzal tűnt ki, hogy játékaik magyar nyelven íródtak. Ez akkoriban, a foghíjas angol nyelvoktatás idejében igazi unikumnak számított.

Ha valaki mögött nem állt egy külföldi kiadó, vagy épp a hazai Novotrade, akkor nem is nyújtózhatott túlságosan messzire a játékok összetettségét vagy grafikai minőségét illetően. Szerencsére akkoriban nagyban hódítottak a szöveges kalandjátékok, melyek elkészítéséhez néhány opcionális állóképes illusztrációtól eltekintve elegendő volt begépelni a kaland szövegét és a programnak megtanítani a szövegértelmezési rutint. A magyar nyelv cirádás ragozásainak programnyelvre való lefordítása persze nem lett volna egyszerű vállalkozás, így ezek a játékok legtöbbször

a nyelv és a szövegbevitel egyszerűsítésére törekedtek. A parancsok általában kimerültek egy ige, vagy egy ige, illetve egy főnév vagy főnévek meghatározásával. Tehát az „elbújik”, a „kinyit az ajtó” vagy a „vág kés kötélt” egyszerűsített utasításai már gyorsan és pontosan programozhatóak voltak, emellett pedig a játékos számára is lerövidítették a gépelés idejét és könnyen elsajátíthatóvá tették a játék logikáját.

Ma már nehéz elképzelni, hogy izgalmas játékelményel szolgálhatott néhány parancs beírása és az arra érkező szöveges reakciók olvasgatása, ám ahogy az úgynevezett lapozgató Kaland-játék-kockázat könyveknek, úgy ezeknek is megvolt a maguk közönsége.

A műfaj egyik leghíresebb darabja az ausztrál Beam Software gondozásában 1982-ben megjelent *The Hobbit*, mely J. R. R. Tolkien azonos című regényének interaktív adaptációja volt. Ez mind illusztrációiban, mind pedig szövegértési rutinjaiban messze felülmúlta a honi darabokat, ám az angol nyelv alapos ismeretének hiánya miatt itthon nem igen terjedt el. Nem úgy Rátkai Attila 1987-es kalandjátéka, az *Időregész*. Ebben egy, a harmadik évezred közepén alapított ügynökség tagjaként a középkorba kellett vissza-

utaznunk, hogy megszerezzünk egy legendás griffmadártojást. Eközben megmerítkeztünk a romantikus középkor számos motívumában, összegyűjtöttük a Lady elveszett ékszereit, majd alapos előkészületek után a lovagi tornán megküzdöttünk a Fekete lovaggal. A játék végén ugyan kaptunk egy ígéretet a kaland folytatására, ám az végül sohasem készült el. A kiadásért felelős Novotrade ugyanis addig húzta a játék kiadását, míg az valahogy kiszivárgott a berkeikből és kalózmásolatok formájában kezdett terjedni. Mire valóban megjelent, addigra már szinte mindenki játszott vele, így az eladások minimálisak voltak.

Rátkai Attila következő játéka, a feudális Japánba kalauzó *Bosszú* nem annyira nyerte el a Novotrade tetszését, így alkotója inkább úgy döntött, magánkiadásban juttatja el a vevőkörhöz. Mivel akkoriban lemezekon, illetve magnókazetták terjedtek a Commodore 64 játékok, Rátkai Attila a Keravillban vásárolt kazettákra másolta fel művét, nyomdában készített hozzájuk borítókat, amiket maga hajtogatott bele a kazetta tokokba. Hirdetéseket adott fel, majd posztán, illetve szoftvereket is forgalmazó könyvesboltokban terjesztette azokat. Az eladások szerények

Forrás: gergo.erd.hu

voltak, de még így is meghaladták az *Időregész* sikerét.

Ezzel a modellel értékesítette következő játékaikat is, a sci-fi környezetben játszódó két *Új Vadnyugat* epizódot. Itt a Holdon épített kupolavárosok között tanyát vert Holdmaffia alvilágában kellett lavíroznunk és persze életben maradnunk. Sajnos a beígért harmadik rész – mely egyszerre az *Időregész* folytatásaként is funkcionált volna – végül nem látott napvilágot. Lecsengett a Commodore-láz és Rátkai Attila érdeklődése is új horizontok felé fordult.

Érdi Gergő, a Szingapúrban élő magyar programozó néhány évvel

előtt saját indíttatásból úgy döntött, leporolja a szöveges kalandjátékok eme hazai gyöngyszemeit. Az Indiegogo közösségi finanszírozás bevonásával, valamint Rátkai Attila jóváhagyásával mind a négy programnak elkészítette az androidos verzióját, melyeket immár a modern mobil készülékeken is élvezhetünk. Emellett egy böngészőben is játszható változatot is megalkotott, melynek demóját ingyenesen kipróbálhatjuk a programozó honlapján.

(Platform: Commodore 64, Android, webböngésző)